

الگوی ساختاری سبک‌های دلبستگی، سه گانه تاریک شخصیت، حساسیت به طرد شدن با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی با میانجی‌گری مهارت‌های ارتباطی در دانش‌آموزان

تاریخ ارسال مقاله: 1401/01/29 تاریخ پذیرش نهایی: 1401/04/30
فرزانه رمضانپور¹، حسن جوزی²، محمد جواد بگیان کوله مرزی^{3*}

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی بخش جدایی ناپذیر از زندگی ما است، با این حال استفاده بیش از حد از آن‌ها پیامدهای روان‌شناختی و اجتماعی زیادی به همراه دارد. این پژوهش با هدف الگویی ساختاری سبک‌های دلبستگی، سه گانه تاریک شخصیت، حساسیت به طرد شدن با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی با میانجی‌گری مهارت‌های ارتباطی در دانش‌آموزان انجام شد.

روش: روش پژوهش توصیفی - همبستگی از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری است. جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان نورآباد (دلفان) در سال تحصیلی 1400 تشکیل می‌دهند. نمونه پژوهش 400 نفر از دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان نورآباد (دلفان) بود که به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند و به پرسش‌نامه‌های سبک‌های دلبستگی هازن و شیور (1987)، سه گانه تاریک شخصیت جونز و پائوس (2014)، پرسش‌نامه حساسیت به طرد دونی و فلدمن (1996)، پرسش‌نامه اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی توتگون - یونال و دنیز (2015) و مهارت‌های ارتباطی کروکوت (1996) به صورت آنلاین پاسخ دادند.

یافته‌ها: نتایج حاصل از مدل‌یابی معادله ساختاری نشان داد که 32 درصد از واریانس مهارت‌های ارتباطی توسط سبک‌های دلبستگی، سه گانه تاریک شخصیت، حساسیت به طرد شدن و 41 درصد از واریانس اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی توسط سبک‌های دلبستگی، سه گانه تاریک شخصیت، حساسیت به طرد شدن و مهارت‌های ارتباطی تبیین می‌شود.

نتیجه‌گیری: به طور کلی، یافته‌ها نشان می‌دهند که تضعیف حساسیت طرد و افزایش مهارت‌های ارتباطی را می‌توان در مطالعات آینده به عنوان عواملی برای اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی برای مطالعات پیشگیری یا مداخله در نظر گرفت.

کلمات کلیدی: سبک‌های دلبستگی، سه گانه تاریک شخصیت، حساسیت به طرد شدن، اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی، مهارت‌های ارتباطی، دانش‌آموزان.

1. کارشناس ارشد روان‌شناسی تربیتی، گروه روان‌شناسی، دانشگاه پیام نور تهران جنوب، تهران، ایران
2. کارشناس ارشد روان‌شناسی تربیتی، گروه روان‌شناسی، دانشگاه کرمانشاه، کرمانشاه، ایران
3. دکترای تخصصی روان‌شناسی عمومی، مدرس گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، خرم‌آباد، ایران

* نویسنده مسئول: Javabagiyani@yahoo.com

Structural pattern of attachment styles, dark triad personality, sensitivity to rejection with social media addiction mediated by communication skills in students

Received: 2022/04/18 Accepted: 2022/07/21

Farzaneh Ramazanpour¹, Hassan Jouzi², Mohammad Javad Bagiyan Koulemarzi^{3*}

Original Article

Abstract

Introduction: Using the Internet and social networks is an integral part of our lives, however, excessive use of them has many psychological and social consequences. This study was conducted with the aim of a structural model of attachment styles, dark triad personality, and sensitivity to rejection with social media addiction mediated by communication skills in students.

Method: The research method is descriptive-correlational modeling of structural equations. The statistical population of this study consists of all high school students in Nurabad (Delfan) in the academic year 1400, from which a sample of 400 high school students; was selected by cluster sampling method. They completed the online version of the Attachment Style Questionnaire (Hazem and Shiver 1987), Dark Triad Personality Questionnaire (Jones and Paulus 2014), Social Network Addiction Questionnaire (Tutgun-Ünal and Deniz 2015), and Korkut's (1996) Communication Skills Questionnaire. They also responded to the Sensitivity to Rejection Scale (Dooney and Feldman 1996).

Results: The results of structural equation modeling showed that attachment styles, dark personality triads, and rejection sensitivity account for 32% of the variance of communication skills. Also, social media addiction explains 41% of the variance of attachment styles, dark triad personality, Sensitivity to rejection, and communication skills.

Conclusion: Overall, the findings suggest that weakening rejection sensitivity, and enhancing Communication skills can be considered in future studies as contributors to social networking sites addiction for prevention or intervention studies.

Keywords: attachment styles, dark triad personality, sensitivity to rejection, social media addiction, communication skills, students.

1 M.A of Educational Psychology, Department of Psychology, Payame Noor University, South Tehran, Tehran, Iran

2 Master of Educational Psychology, Department of Psychology, Kermanshah University, Kermanshah, Iran

3 PhD in General Psychology, Lecturer, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Khorramabad, Iran

* Corresponding Author: Javadbagiyan@yahoo.com

مقدمه

در عصر حاضر، شبکه‌های اجتماعی مجازی¹ نقش بسیار مهمی در روابط مردم سرتاسر جهان ایفا می‌کنند؛ به گونه‌ای که به جزئی جدایی‌ناپذیر از زندگی بیشتر مردم تبدیل شده‌اند (دمیرچی اوغلو و گانشی گاسی²، 2021). چولیز و مارکو³ (2012) بیان می‌کنند که شبکه‌های اجتماعی، ابزارهایی هستند که بیشتر توسط نوجوانان و جوانان مورد استفاده قرار می‌گیرند؛ چرا که آن‌ها از این طریق می‌توانند دایره دوستان خود را گسترش دهند و با برقراری ارتباط با دیگران، تجربیات و اطلاعاتشان را به اشتراک بگذارند (حائری، بشردوست و صابری، 1400). این ویژگی‌ها، شبکه‌های اجتماعی را به عنوان ابزاری ضروری برقراری تعاملات تبدیل کرده است؛ جایی که کاربران می‌توانند صفحه شخصی داشته باشند، پروفایلی به منظور بارگذاری عکس‌ها ایجاد کنند، در مورد خودشان و مخاطبین نظر دهند و در مورد منافع و علاقه‌شان صحبت کنند و تجربیات و اطلاعاتشان را به اشتراک بگذارند (کاربونل⁴، 2014؛ اندرسن و همکاران، 2017) در واقع شبکه‌های اجتماعی فواید زیادی را به عنوان وسیله‌ای برای انتشار سریع و گسترده اطلاعات دارند. شبکه‌های اجتماعی دسترسی سریع به داده‌های خبری در مقیاس بزرگ، گاه حتی قبل از رسانه‌های جمعی را ارائه می‌دهند. همچنین به عنوان واسطه‌ای برای دستیابی جمعی به یک هدف اجتماعی عمل می‌کنند (زو و وو⁵، 2020). تعداد کاربران سایت‌های شبکه‌ای اجتماعی در سراسر جهان در سال 2017 حدود 2/46 میلیارد نفر بوده است و برآورد می‌شود که تا پایان سال 2021 حدود 3/09 میلیارد کاربر شبکه‌های اجتماعی در سراسر جهان وجود داشته باشد؛ که با وجود همه گیری کووید 19 در جدیدترین پژوهش‌ها میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در سال 2021 به 4/2 میلیارد نفر رسیده است (استی ستا⁶، 2020؛ ژاو⁷، 2021). اگرچه شبکه‌های اجتماعی مزایای بسیاری برای کاربران خود به همراه داشته است اما نگرانی‌هایی در مورد پیامدهایی نامطلوب احتمالی استفاده مکرر از شبکه‌های اجتماعی مطرح شده است (مولر⁸ و همکاران، 2016). استفاده و زمان بیش از حد نقش تعیین کننده‌ای در اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی ایفا می‌کند (برایلوسکیا، مارگراف و گولنر⁹، 2019). استفاده اجباری و بیش از حد شبکه‌های اجتماعی آنلاین به عنوان یک اعتیاد رفتاری مفهوم سازی شده است (اندرسن و پالسن¹⁰، 2014). اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی¹¹ (SAM) به عنوان ناتوانی در کنترل استفاده از شبکه‌های اجتماعی به اندازه‌ای که در زندگی اجتماعی و تحصیلی افراد اختلال ایجاد کند، تعریف می‌شود (رایان¹² و همکاران، 2014؛ دمیرچی اوغلو و گانشی گاسی، 2021). در تعریفی دیگر اندرسن (2015) اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی را به عنوان نگرانی بیش از حد در مورد شبکه‌های اجتماعی، انگیزه قوی برای ورود یا استفاده از شبکه‌های اجتماعی و اختصاص دادن زمان و تلاش فراوان برای استفاده از شبکه‌های اجتماعی که منجر به اختلال در فعالیت‌های اجتماعی، مطالعه/شغل، روابط بین فردی و یا بهزیستی روان‌شناختی شود. اگرچه جوانان سنین 18 تا 24 ساله کاربران اصلی شبکه‌های اجتماعی هستند، اما کودکان و نوجوانان به طور فزاینده‌ای فناوری‌های جدید را در زندگی روزمره خود وارد کرده‌اند (لیوانگ و زانگ¹³، 2017). نوجوانی به ویژه یک دوره آسیب‌پذیر از

- 1 . Virtual social networks
- 2 . Demircioğlu, & Göncü Köse
- 3 . Chóliz, & Marco
- 4 . Carbonell
- 5 . Xu, & Wu
- 6 . Statista
- 7 . Zhao
- 8 . Muller
- 9 . Brailovskaia, Margraf, & Köllner
- 10 . Andreassen, & Pallesen
- 11 . Social Media Addiction
- 12 . Ryan
- 13 . Leung, & Zhang

تغییرات است و نوجوانان در نتیجه استفاده روزانه از شبکه‌های اجتماعی در معرض خطر بروز علائم ناشی از اعتیاد قرار دارند (کوس و گریفیتس¹، 2017) و پژوهش‌های اخیر شیوع 4/2 درصدی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی را در بین نوجوانان برآورد کرده‌اند (بانیا² و همکاران، 2017؛ کاسل و بانچی³، 2020). اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی می‌تواند آسیب‌های فرهنگی و اجتماعی، اقتصادی و روان‌شناختی به دنبال داشته باشد. یکی از عواملی که نقش مهمی در تبیین وابستگی به شبکه‌های اجتماعی دارد، سبک‌های دلبستگی است (دی آرینزو، بوریسیر و گریفیتس⁴، 2019).

سبک‌های دلبستگی نقش مهمی در تبیین وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی دارد (دی آرینزو و همکاران، 2019). بر اساس دیدگاه بالبی، دلبستگی از طریق روابط اولیه شناختی با مراقبت کنندگان نوزادان شکل می‌گیرد که با توانایی فرد برای استنباط رفتار مراقبین در سال‌های اولیه زندگی فرد به نیازهایشان رابطه دارد (گرانگویست، میکولینسر و شیور⁵، 2020). نظام دلبستگی، ساختار سازمان یافته‌ای است که مجموعه پیچیده هیجان‌ها، رفتارها و شناخت‌هایی را که برای حفظ راحتی و احساس ایمنی شکل می‌دهد، توصیف می‌کند (میکولینسر و شیور، 2011). در زندگی انسان دلبستگی تجربه بسیار مهمی می‌باشد و رابطه والدین با فرزندان تأثیر مهمی بر زندگی شخصی و روابط آینده او به ویژه ارتباطش با دیگران دارد (یان هوا، کیو، ژنگ - یان، هیورانگ و وی پینگ⁶، 2012). بر اساس نتایج یک پژوهش، نوجوانانی که از دلبستگی ناایمن رنج می‌برند، در هنگام استفاده از شبکه‌های اجتماعی افراط بیشتری کرده و وابستگی در آنها به فضای مجازی شدت بیشتری دارد (مارینو⁷ و همکاران، 2019). همچنین دارا بودن سبک دلبستگی ناایمن افراد به سمت وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی سوق می‌دهد و این افراد به دلیل ناایمن بودن سبک دلبستگی شان برای کاهش افسردگی و اضطراب خود و بهبود بهزیستی روان‌شناختی خود وابستگی بیشتری به شبکه‌های اجتماعی مجازی دارند (بریزان، کریشنا، آگرووال و گاچور⁸، 2020). دی آرینزو و همکاران (2019) در یک مطالعه‌ای با عنوان مروری بر ادبیات سیستماتیک اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی و سبک‌های دلبستگی یافته‌ها نشان می‌دهد افرادی که سبک دلبستگی ناایمن دارند از شبکه‌های اجتماعی به عنوان ابزاری برای کاهش تنهایی و جبران محبتی که در اطرافیان (مانند خانواده و همسالان) کم است، استفاده می‌کنند.

آن دسته از جنبه‌های تاریک شخصیت که در دهه اخیر در کانون توجه تجربی و پژوهشی بوده‌اند، شامل صفات سه‌گانه تاریک⁹ می‌شوند که متشکل از سه صفت شخصیتی خودشیفتگی¹⁰، جامعه‌ستیزی¹¹ و ماکیاولیسم¹² است (یوسفی و پیری، 2016). پاتلوس¹³ و ویلیامز (2002) که اصطلاح صفات سه‌گانه تاریک شخصیت را ابداع و مطرح کردند، شباهت‌ها و تفاوت‌ها بین صفات سه‌گانه تاریک شخصیت را گسترش دادند. اولین مؤلفه از صفات سه‌گانه تاریک شخصیت، خودشیفتگی است که به احساسات مبالغه‌آمیز بزرگ‌منشی، غرور، غرق شدن در خود و محقق بودن اشاره دارد. خودشیفتگی در جنبه‌های مختلف عملکرد بین فردی - تداخل ایجاد می‌کند، چون دیگران از گرایش‌های استثمارگرانه، خودمحوری و بزرگ‌منشی فرد خودشیفته به ستوه می‌آیند (زیگر -

- 1 . Kuss, & Griffiths
- 2 . Bányai
- 3 . Casale, & Banchi
- 4 . D'Arienzo, Boursier, & Griffiths
- 5 . Granqvist, Mikulincer, & Shaver
- 6 . Yan-Hua, Xiu, Zheng-yan, Hui-rong, & Wei-ping
- 7 . Marino
- 8 . Berezan, Krishen, Agarwal, & Kachroo
- 9 . Dark triad of personality
- 10 . Narcissism
- 11 . Psychopathy
- 12 . Machiavellianism
- 13 . Paulhus

هیل و مارکوس¹، 2016) جامعه‌ستیزی، نحس‌ترین صفت در مجموعه صفات سه‌گانه تاریک است (روتمن و کولار²، 2013) و با ویژگی‌هایی مانند تکانشگری، هیجان‌طلبی، سنگ‌دلی، گستاخی و پرخاشگری بین‌فردی مشخص می‌شود (پاتریک، فوولس و گروگر³، 2009). سومین مؤلفه صفات سه‌گانه تاریک شخصیت، اصطلاح ماکیاولیسم است که به احترام اندیشه‌های نیکولا ماکیاولی به این نام معروف شده است. ماکیاولیسم منعکس‌کننده جهت‌گیری به‌شدت خودخواهانه‌ای است که فرد تمایل دارد از هر راهی مانند فریب‌کاری، تقلب و بهره‌کشی به اهداف خود برسد (زیگر - هیل و مارکوس، 2016). نتایج مطالعه دمیرچی اوغلو و گانشی‌گاسی (2021) نشان می‌دهد سه‌گانه تاریک شخصیت به خصوص جامعه‌ستیزی رابطه مثبت و معنی‌دار با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی دارد. همچنین حائری و همکاران (1400) در مطالعه‌ای با هدف پیش‌بینی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در دانش‌آموزان نوجوان بر اساس افسردگی و شخصیت خودشیفته با در نظر گرفتن نقش میانجی‌گری خودافشایی یافته‌های پژوهش نشان داد که تأثیر معناداری بین افسردگی، شخصیت خودشیفته و خودافشایی با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی وجود دارد. همچنین مدل پیشنهادی از برازش مطلوبی برخوردار بوده و نتایج از نقش میانجی‌گری خودافشایی در تأثیر شخصیت خودشیفته و خودافشایی و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی حمایت می‌کنند.

عوامل متعددی می‌تواند باعث وابستگی به شبکه‌های اجتماعی در کاربران شود. یکی از این عوامل که نقش مهمی می‌تواند در این وابستگی ایفا کند، حساسیت به طرد است (اوزدمیر و کوزوکو⁴، 2014). ادبیات حساسیت به طرد نشان می‌دهد که تجارب طرد، برخی از افراد را بیش از حد حساس می‌کند تا تمایل به انتظار، درک و واکنش بیش از حدی به نشانه‌های طرد شدن داشته باشند (دونی و فلمن⁵، 1996؛ لیسینگ و مندل⁶، 2021). جوانانی که حساسیت بالایی به طرد شدن دارند، به دنبال طرد شدن ادراک شده و آشکار، پریشانی قابل توجهی را تجربه می‌کنند (زیمر - گام‌بک و نسداله⁷، 2013). حساسیت به طرد، به عنوان تمایل به انتظار، حالت تدافعی داشتن، ادراک خیلی سریع و عکس‌العمل‌های خیلی شدید به طرد شدن بین فردی تعریف می‌شود (رومرو - کانیس⁸ و همکاران، 2010؛ آنا و جانیان⁹، 2022). شناخت حساسیت نسبت به طرد در طول عمر نسبتاً پایدار است، اما مناسب بودن روابط با همسالان در نوجوانی، تجارب طرد شدن را به ویژه در این مرحله از رشد، مصیبت بار و طاقت‌فرسا می‌کند (مارستون، هیر و آلن¹⁰، 2010). در واقع، نوجوانان به دنبال نشانه‌های طرد، واکنش هیجانی، فیزیولوژیکی و رفتاری شدیدتری از خود نشان می‌دهند (سیلورس¹¹ و همکاران، 2012). بنابراین، بسیاری از محققان، نوجوانی را یک دوره حساس برای طرد می‌دانند، زیرا طرد شدن قوی‌ترین تأثیرات را بر خلق و خوی منفی و خودارزیابی، افزایش اضطراب، کاهش اعتماد به نفس، بهزیستی روان‌شناختی و اختلال در خودتنظیمی در این دوره از رشد دارد (بلک مور و میلز¹²، 2014). نتایج مطالعات نشان می‌دهد که ناسازگاری، انزوا، از خودبیگانگی و نداشتن مهارت‌های ارتباطی به همراه طرد شدن با استفاده از شبکه‌های اجتماعی در دوران نوجوانی مرتبط است (پرینشتاین و گیلتا¹³، 2016؛ رادولف، لانسفورد و رادگین¹⁴، 2016؛ لیسینگ و مندل، 2021). نتایج پژوهش

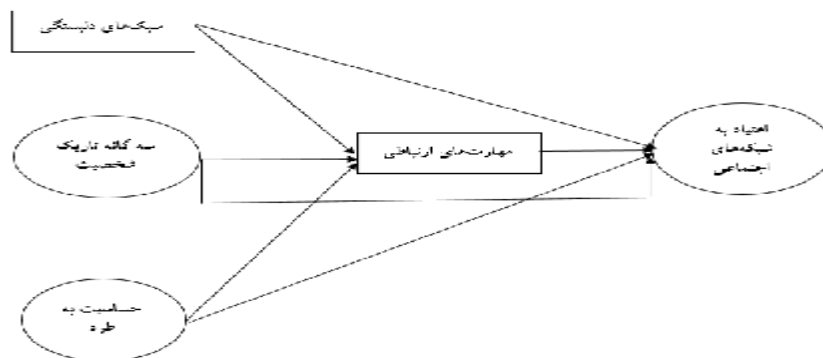
1. Zeigler-Hill, & Marcus
2. Rauthmann, & Kolar
3. Patrick, Fowles, & Krueger
4. Özdemir, & Kuzucu
5. Downey & Feldman
6. Lesnick, & Mendle
7. Zimmer-Gembeck & Nesdale
8. Romero-Canyas
9. Anna, & Junyan
10. Marston, Hare & Allen
11. Silvers
12. Blakemore & Mills
13. Prinstein & Giletta
14. Rudolph, Lansford, & Rodkin

شان، ایشاک و لی¹ (2021) با هدف حساسیت به طرد شدن و سرمایه‌های روان‌شناختی به عنوان میانجی بین سبک‌های دلبستگی و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی دریافتند اثر مستقیم حساسیت به طرد شدن به اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مثبت و معنی‌دار بود. اثر مستقیم سبک‌های دلبستگی و سرمایه‌های روان‌شناختی به اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی منفی و معنی‌دار بود. حساسیت به طرد شدن و سرمایه روان‌شناختی 11 درصد از واریانس بین سبک دلبستگی هراسان و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی حساسیت به طرد شدن و سرمایه روان‌شناختی 13 درصد از واریانس میانجی سبک دلبستگی پریشان و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی و حساسیت به طرد شدن و سرمایه روان‌شناختی 16 درصد از واریانس سبک دلبستگی اجتنابی و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی و حساسیت به طرد شدن و سرمایه روان‌شناختی 10 درصد از واریانس سبک دلبستگی ایمن و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی را تبیین کردند.

مهارت‌های ارتباطی افراد یکی از متغیرهای روان‌شناختی است که سبک دلبستگی بر آن اثر مستقیمی دارد (سیسا، اریگو، پوگی و لیون²، 2020). ارتباط در ساده‌ترین شکل آن انتقال اطلاعات از فردی به فرد دیگر است. ارتباط تبادل حقایق، ایده‌ها، نظرات یا احساسات توسط دو یا چند نفر است (پرون³ و همکاران، 2021). ارتباطات مجموع همه چیزهایی است که یک نفر زمانی انجام می‌دهد که بخواهد در ذهن دیگری تفاهم ایجاد کند. در واقع ارتباط پل معناست. ارتباط شامل یک فرآیند منظم و مستمر از گفتن، شنیدن و درک کردن است (فرانکو، سورو و فریرا⁴، 2016). مهارت‌های ارتباطی به رفتارهایی اطلاق می‌شود که به فرد کمک می‌کند عواطف و نیازمندی‌های خود را به درستی بیان کند (میرزایی، واقعی و کوشان، 2010). آلیوستا، اکمانلار و گوکایا⁵ (2019) در مطالعه‌ای با هدف بررسی رابطه بین مهارت‌های ارتباطی و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی به این نتیجه دست یافتند که بین مهارت‌های ارتباطی و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی رابطه منفی و ضعیفی وجود دارد. مهارت‌های ارتباطی و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی بر اساس جنسیت تفاوتی وجود نداشت و پرکاربردترین رسانه اجتماعی در بین دانش‌آموزان مقطع متوسطه اینستاگرام است. همچنین نتایج مطالعه آلوو⁶ و همکاران (2020) نشان داد که 38/1 درصد از دانش‌آموزان از واتساپ، 28/6 درصد از فیس بوک، و 21/4 درصد از تویتر و 11/9 درصد از یوتیوب استفاده می‌کنند. همچنین نتایج نشان داد که بین روابط بین مهارت‌های ارتباطی و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد.

در مجموع با وجود شیوع همه‌گیری کووید-19 استفاده نوجوانان و جوانان از گوشی‌های هوشمند افزایش یافت همان‌طور که نتایج پژوهش‌ها نشان داد، اعتیاد به اینترنت و شبکه‌های اجتماعی از مهم‌ترین معضلات جمعیت نوجوان و جوان به شمار می‌رود. بنابراین با وجود اینکه استفاده از شبکه‌های اجتماعی با وجود مزایا و معایب آن، تحقیقات اندکی در خصوص پیشیندها و پیامدهای روان‌شناختی در این زمینه وجود دارد؛ شاید به این دلیل که پدیده اجتماعی به نسبت جدیدی است و فرصت محدودی برای تحقیق اکتشافی در این زمینه وجود داشته است. عدم توجه تحقیقات صورت گرفته به ساختار شخصیتی، ارتباط اولیه و مهارت‌های ارتباطی ضرورت انجام این پژوهش را در زمان همه‌گیری کووید-19 با توجه به استفاده نوجوانان از شبکه‌های مجازی دوچندان کرد. با این حال در چند سال اخیر تعداد پژوهشگرانی که چنین پژوهش‌هایی را ترتیب داده‌اند در حال رشد بوده است. در راستای تکمیل چنین یافته‌هایی این پژوهش با هدف الگویی ساختاری سبک‌های دلبستگی، سه گانه تاریک شخصیت، حساسیت به طرد شدن با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی با میانجی‌گری مهارت‌های ارتباطی در دانش‌آموزان انجام شد.

- 1 . Shan, Ishak, & Li
- 2 . Sessa, D'Errico, Poggi, & Leone
- 3 . Perron
- 4 . Franco, Severo, & Ferreira
- 5 . Aliusta, Akmanlar, & Gokkaya
- 6 . Olowo

شکل 1. مدل مفهومی پژوهش

روش

روش پژوهش توصیفی- همبستگی از نوع مدلیابی معادله ساختاری¹ (SEM) به طور خاص معادلات رگرسیون ساختاری (آمیخته‌ای از تحلیل مسیر و تحلیل عاملی) بود (بایرن²، 2016). جامعه آماری این پژوهش را کلیه نوجوانان 14 تا 18 ساله شهرستان نورآباد (دلفان) که در سال تحصیلی 1400 در مقطع متوسطه مشغول به تحصیل می‌باشند تشکیل می‌دهند. در این پژوهش با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای 400 نفر از دانش‌آموزان مقطع متوسطه انتخاب شدند. بدین صورت که در ابتدا از بین چهار جهت جغرافیایی (شمال، جنوب، شرق و غرب) دو جهت شمال و جنوب انتخاب شدند. در ادامه ضمن دریافت مجوزهای لازم از آموزش و پرورش شهرستان نورآباد (دلفان) از هر جهت دو مدرسه به صورت تصادفی انتخاب شد (کل مدارس انتخاب شده 4 مدرسه و از هر مدرسه نیز با هماهنگی دبیران و اشتراک پرسش‌نامه آنلاین در گروه کلاسی خود 100 دانش‌آموز بود). ضمن دسترسی به مدارس با هماهنگی و کسب مجوزهای لازم از مسئولین از مدیران و دبیران درخواست شد تا لینک پرسش‌نامه آنلاین را در کلاس خود به اشتراک بگذارند. ملاک‌های ورود شامل رضایت آگاهانه، دامنه سنی 14 تا 18 سال همچنین ملاک‌های خروج شامل بی‌میلی شرکت در پژوهش و سابقه مصرف مواد (بر اساس پرونده دانش‌آموزان) بود. در این پژوهش بر اساس فرمول سوپر³ (2021) برای محاسبه حجم نمونه در مدلیابی معادله ساختاری با اندازه اثر⁴ 0/19، توان آزمون⁵ 0/80، تعداد متغیرهای مکنون⁶ 5، تعداد سوالات پرسش‌نامه⁷ (متغیر مشاهده‌پذیر) 147 و میزان خطای 0/05 حداقل نمونه 100 و حداکثر آن 1000 برآورد شد. که در این پژوهش 400 داده جمع‌آوری شد.

ابزارهای پژوهش

الف- مقیاس دلبستگی بزرگسالان تجدیدنظر شده⁸ کولینز و رید⁹ (1990): این مقیاس توسط کولینز و رید (1990) با 18 عبارت طراحی شد که سه سبک دلبستگی ایمن¹⁰ (شامل عبارتهای 6، 1، 8، 13، 12 و 17) سبک دلبستگی اجتنابی¹¹)

1 . Structural Equation Modeling (SEM)

2 . Byrne

3 . Soper

4 . Anticipated Effect Size

5 . Desired Statistical Power Level

6 . Number of Latent Variables

7 . Number of Observed Variables

8 . Revised Adult Attachment Scale

9 . Collins & Read

10 . Secure Attachment

11 . Avoidance

شامل عبارت‌های 5، 2، 16، 14، 7 و 18) و سبک دلبستگی دوسوگرا/ اضطرابی¹ (شامل عبارت‌های 4، 3، 9، 10، 11 و 15) را در یک طیف لیکرت 5 درجه‌ای از «به‌هیچ‌وجه با خصوصیات من تطابق ندارد= صفر» تا «کاملاً با خصوصیات من تطابق دارد= 4» مورد ارزیابی قرار می‌دهد. شش عبارت هر عامل با هم جمع شده و نمره هر عامل به دست می‌آید. حداقل نمره در هر خرده مقیاس صفر و حداکثر نمره 24 می‌باشد. نمره بالاتر در عامل سبک دلبستگی ایمن نشان دهنده امنیت، اعتماد و آرامش و نمره بالاتر در عامل‌های دلبستگی نایمن دوسوگرا/ اضطرابی و اجتنابی نشان دهنده بی‌نظمی، طغیان‌های عاطفی، نگران و مضطرب است. حداقل نمره برای هر یک از سبک‌های دلبستگی ایمن، اجتنابی و دوسوگرا/ اضطرابی 0 و حداکثر آن 24 است. کولینز و رید (1990) در دو پژوهش بر روی دانشجویان جنوب کالیفرنیا آمریکا روایی سازه به روش تحلیل عاملی تأییدی «مقیاس دلبستگی بزرگسالان تجدیدنظر شده»، روی 130 تن از دانشجویان و روایی همگرا را روی 100 تن از دانشجویان انجام دادند. یافته‌های حاصل 3 عامل سبک دلبستگی ایمن، سبک دلبستگی اجتنابی و سبک دلبستگی دوسوگرا/ اضطرابی را تأیید کردند. همچنین پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ برای نمونه فوق به ترتیب برای سبک دلبستگی اجتنابی 0/82، سبک دلبستگی دوسوگرا/ اضطرابی 0/80 و سبک دلبستگی ایمن 0/85 گزارش کردند. در مطالعه پاکدامن در سال 1380 روی 100 تن (50 دختر و 50 پسر) از دانش‌آموزان کلاس دوم دبیرستان شهر تهران میزان اعتبار آزمون با استفاده از آزمون مجدد به صورت همبستگی بین این دو اجرا را برای دلبستگی ایمن 0/82، دلبستگی اجتنابی 0/80 و دوسوگرا/ اضطرابی 0/83 گزارش کرد. همچنین ضریب آلفا کرونباخ در نمونه دانش‌آموزان کلاس دوم دبیرستان 0/79 و پایایی به روش آزمون - باز آزمون مجدد با فاصله 2 هفته در یک نمونه از نوجوانان به ترتیب برای دلبستگی دوسوگرا / اضطرابی، اجتنابی و ایمن برابر 0/72، 0/56 و 0/37 و برای کل مقیاس 0/79 به دست آمد (پاکدامن، 1383). همسانی درونی پرسش‌نامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای سبک دلبستگی ایمن 0/78، سبک دلبستگی اجتنابی 0/74 و برای سبک دلبستگی دوسوگرا/ اضطرابی 0/70 به دست آمد.

ب- مقیاس سه گانه تاریک کوتاه² (SD3): مقیاس صفات سه گانه تاریک توسط جونز و پائولوس (2014) تدوین شده است این مقیاس شامل 27 ماده و سه زیر مقیاس می‌باشد. هر یک از سه زیر مقیاس این پرسش‌نامه نیز شامل 9 ماده است که به منظور ارزیابی سه صفت شخصیتی ماکیاولیسم (ماده‌های 1 تا 9)، خودشیفته (ماده‌های 10 تا 18) و سایکوپات (ماده‌های 19 تا 27) به کار می‌روند. ماده‌های این مقیاس بر اساس میزان موافقت یا مخالفت شرکت کننده با سؤال‌های مقیاس از طریق طیف لیکرت پنج درجه‌ای 1 (کاملاً مخالفم) تا 5 (کاملاً موافقم) نمره گذاری می‌شود. دامنه نمرات برای هر کدام از زیر مقیاس‌ها از 5 تا 45 و برای کل پرسش‌نامه 27 تا 135 می‌باشد. در پژوهش پائولوس و جونز (2011) دامنه ضرایب آلفای 0/68 تا 0/74 و همچنین همبستگی درونی 0/22 تا 0/40 برای زیر مقیاس‌های این مقیاس به دست آمده است. این مقیاس بر روی چندین نمونه جمعیتی (N=768) اجرا و پایایی سنجی هم‌تا نیز بر روی 65 دانشجو صورت پذیرفته است (پائولوس و جونز، 2014). در پایایی سنجی متقابل زیر مقیاس‌ها ضرایب آلفای کرونباخ بین 0/70 تا 0/80 نشان داده‌اند (جونز و پائولوس، 2011). ضریب بازآزمایی در بازه زمانی دو هفته 0/77 تا 0/84 گزارش شده است (پائولوس، نیومن و هر³، 2014). ویژگی‌های روان‌سنجی این پرسش‌نامه در ایران توسط امیری و یعقوبی (1395) محاسبه شده است. تحلیل داده‌های گردآوری شده نشان داد که این مقیاس از نظر پایایی دارای ضرایب آلفای 0/65 تا 0/82 در سه زیر مقیاس است، همچنین روایی همزمان آن با زیر مقیاس سایکوپات، خودشیفته از پرسش‌نامه چندمحوری میلون (MCMI)، زیر مقیاس‌های تکانش‌گری توجهی، حرکتی و بی‌برنامگی مقیاس تکانش‌گری بارات (BIS) و پرسش‌نامه فرم کوتاه خودشیفته (NPI-16) به ترتیب 0/21، 0/31، 0/52، 0/33، 0/18 و 0/37 به دست آمد. نتایج

1 . Ambivalent/Anxious

2 . Dark Triad

3 . Neumann, & Hare

تحلیل عاملی تاییدی از ساختار سه عاملی مقیاس حمایت کرد. همسانی درونی پرسش‌نامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای صفت شخصیت ماکیاولیسم 0/79، خودشیفته 0/82، سایکوپات 0/74 و برای کل مقیاس 0/88 به دست آمد.

ج- مقیاس مهارت‌های ارتباطی¹ (CSS): این مقیاس توسط کروکوت² (1996) برای درک اینکه افراد چگونه مهارت‌های ارتباطی خود را ارزیابی می‌کنند، تدوین شده است. این مقیاس در ابتدا برای دانش‌آموزان دبیرستانی هنجاریابی شد و سپس فرم تجدید نظر شده آن روی دانشجویان روانسازی شد. این پرسش‌نامه دارای 25 سؤال و بر روی یک طیف لیکرت پنج درجه‌ای نمره‌گذاری می‌شود. پاسخ‌ها از هرگز در مورد من صدق نمی‌کند (1) تا کاملاً در مورد من صدق می‌کند (5) نمره‌گذاری می‌شود. نمره پایین در این مقیاس به معنی مهارت‌های ارتباطی ضعیف و نمره بالاتر به معنی مهارت‌های ارتباط خوب در نظر گرفته می‌شود. حداقل نمرات 25 و حداکثر 125 است (کروکوت، 1996). ضریب همسانی درونی مقیاس مهارت‌های ارتباطی در مطالعه کروکوت (1996) 0/80 و ضریب پایایی به روش آزمون بازآزمون 0/76 به دست آمد. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ پرسش‌نامه مهارت‌های ارتباطی 0/78 به دست آمد.

د- مقیاس حساسیت به طرد³: برای سنجش حساسیت به طرد از مقیاس حساسیت به طرد داوونی و فلدمن (1996) که شامل 18 سؤال دو قسمتی است استفاده شد. قسمت اول این سؤالات میزان اضطراب افراد و قسمت دوم میزان دریافت پاسخ مثبت را می‌سنجد. قسمت اول این سؤالات بر روی طیف لیکرت 6 درجه‌ای از «اصلاً نگران نیستم = 1» تا «خیلی نگرانم = 6» نمره‌گذاری می‌شود. دامنه نمرات این مقیاس از 18 تا 108 است که نمرات بالاتر نشان دهنده میزان اضطراب بیشتر و نمره کمتر نشان دهنده میزان اضطراب پایین تر است. قسمت دوم این سؤالات میزان دریافت پاسخ مثبت را می‌سنجد که بر روی یک طیف 6 درجه‌ای از «احتمال خیلی کمی دارد = 1» تا «احتمال خیلی زیادی دارد = 6» نمره‌گذاری می‌شود. دامنه نمرات آن از 18 تا 108 است که نمرات بیشتر در این سؤالات به منزله دریافت پاسخ مثبت کمتر و نمرات کمتر در این سؤالات به منزله دریافت پاسخ مثبت کمتر نیز است. طبق تحقیقات داوونی و فلدمن (1996) ثبات درونی آزمون 0/81 برآورد شده است. همچنین ضریب پایایی این آزمون در حد 0/83 است. خوشکام، بهرامی، رحمت‌اللهی و نجاریوریان (1393) ضریب پایایی این پرسش‌نامه را با روش آلفای کرونباخ 0/83 گزارش کردند. همسانی درونی پرسش‌نامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ 0/80 به دست آمد.

ه- مقیاس اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی⁴: اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی توسط مقیاس توتگان-اونل و دنیز⁵ (2015) اندازه‌گیری شد. این مقیاس شامل 41 سؤال که نحوه پاسخگویی به آن در یک طیف لیکرت پنج درجه‌ای از «هرگز = 1» تا «همیشه = 5» نمره‌گذاری می‌شود. این مقیاس دارای 4 خرده مقیاس مشغله⁶، تعدیل خلق⁷، عود⁸، تعارض/مشکلات⁹ است. حداقل نمره در این مقیاس 41 و حداکثر نمره 205 است. نمرات بالاتر نشان دهنده اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی است. خرده مقیاس مشغله یا اشتغال دارای 12 سؤال که از جمله نمونه سؤالات این خرده مقیاس «وقتی به اینترنت وصل نیستم به شدت به آنلاین شدن برای شبکه‌های اجتماعی فکر می‌کنم» می‌باشد، خرده مقیاس تعدیل خلق دارای 5 سؤال که از جمله نمونه سؤالات این خرده مقیاس «من ترجیح می‌دهم زمانی را در رسانه‌های اجتماعی صرف کنم تا از شر افکار منفی زندگی خلاص شوم» می‌باشد، خرده مقیاس عود دارای 5 سؤال و از جمله سؤالات این خرده مقیاس می‌توان به «تمام تلاشم را می‌کنم تا زمان کمتری

1 . Communication Skills Scale (CSS)

2 . Korkut

3 . Rejection sensitivity scale

4 . Social Media Addiction Scale

5 . Tutgun-Ünal, & Deniz

6 . preoccupation

7 . mood modification

8 . relapse

9 . conflict/problems

را در شبکه‌های اجتماعی صرف کنیم، اما من موفق نمی‌شوم» است و در نهایت خرده مقیاس تعارض / مشکلات شامل 19 سؤال است که از جمله سؤالات این خرده مقیاس می‌توان به «استفاده از شبکه‌های اجتماعی منجر به مشکلاتی در روابط من با افرادی می‌شود که برای من مهم هستند» اشاره کرد. ضریب آلفای کرونباخ خرده مقیاس مشغله / آشفتگی 0/92، تعدیل خلق 0/84، عود 0/87 و تعارض / مشکلات 0/93 و برای کل مقیاس 0/96 به دست آمد (دمیرچی اوغلو و همکاران، 2021). در پژوهش توتگان - اونل و دنیز (2015) این چهار عامل 59/316 درصد از واریانس کل پرسش‌نامه را تبیین کردند که نشان دهنده روایی سازه مطلوب این مقیاس است. در این پژوهش ضریب آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس مشغله 0/88، تعدیل خلق 0/82، عود 0/74، تعارض / مشکلات 0/89 و برای کل مقیاس 0/89 به دست آمد. همسانی درونی پرسش‌نامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای مشغله 0/78، تعدیل خلق 0/86، عود 0/77، تعارض / مشکلات 0/76 و برای کل مقیاس 0/78 به دست آمد.

روش اجرا

به منظور جمع‌آوری داده‌ها و اجرای پرسش‌نامه‌ها پس از اخذ مجوز و هماهنگی‌های لازم، با مسئولین آموزش و پرورش به صورت تصادفی دو جهت جغرافیایی شمال و جنوب انتخاب شدند؛ در ادامه از هر جهت جغرافیایی 2 مدرسه انتخاب شد در خصوص چگونگی پاسخگویی به پرسش‌نامه‌ها، هدف پژوهش و ضرورت همکاری صادقانه آن‌ها و عدم نیاز به ذکر نام و نام خانوادگی‌شان به دبیران توضیحات لازم ارائه شد؛ و لینک پرسش‌نامه‌ها در اختیار آن‌ها قرار گرفت تا در کلاس‌ها به اشتراک بگذارند. در نهایت داده‌های جمع‌آوری شده به کمک نرم‌افزار SPSS-26، آموS¹ (AMOS-22) و با استفاده از روش‌های ضریب همبستگی پیرسون و مدل‌یابی معادلات ساختاری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها

جدول 1. میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش

متغیر	M	SD	چولگی	SD	کشیدگی	SD	کمینه	بیشینه
دلبستگی ایمن	15/47	4/44	1/44	0/148	2/74	0/297	4	22
دلبستگی اجتنابی	14/36	3/88	1/36	0/148	2/87	0/297	4	18
دلبستگی دوسوگرا / اضطرابی	13/88	3/57	1/22	0/148	2/11	0/297	4	16
ماکیاولیسم	21/87	4/86	1/36	0/148	3/16	0/297	5	28
خودشیفته	23/55	5/02	0/148	0/148	0/489	0/297	7	30
سایکوبات	18/20	3/88	0/687	0/148	-0/367	0/297	5	24
سه گانه تاریک شخصیت	63/62	7/56	0/878	0/148	0/289	0/297	17	82
مهارت‌های ارتباطی	59/36	9/74	0/890	0/148	-0/354	0/297	25	85
میزان اضطراب	54/46	8/32	0/631	0/148	-0/651	0/297	24	80
دریافت پاسخ مثبت	60/36	9/55	0/612	0/148	-0/112	0/297	26	86
حساسیت به طرد	114/82	11/74	0/463	0/148	-0/764	0/297	50	166
مشغله	27/47	4/60	0/589	0/148	0/487	0/297	14	38
تعدیل خلق	14/63	3/24	0/057	0/148	-0/857	0/297	5	20
عود	12/40	2/41	1/09	0/148	0/158	0/297	5	17
تعارض / مشکلات	47/19	7/36	0/478	0/148	-0/978	0/297	25	74
اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی	101/42	17/54	0/263	0/148	-0/963	0/297	49	149

همان‌طور که در جدول 1 مشاهده می‌شود میانگین (و انحراف استاندارد) و مفروضه نرمال بودن متغیرهای پژوهش آورده شده است. با توجه به جدول 1 میانگین نمره سبک دلبستگی ایمن 15/47 (و 4/44)، دلبستگی اجتنابی 14/36 (و 3/88)، دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی 13/88 (و 3/57)، سه‌گانه تاریک شخصیت 63/62 (و 7/56)، مهارت‌های ارتباطی 59/36 (و 9/74)، حساسیت به طرد شدن 114/82 (و 11/74) و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی 101/42 (و 17/54) می‌باشد. همچنین فرض نرمال بودن بر اساس دیدگاه کلاین (2016) با استفاده از آماره چولگی¹ و کشیدگی² بررسی شد با توجه به نتایج تخطی از مفروضه نرمال بودن در داده‌های پژوهش حاضر قابل مشاهده نیست.

نتایج حاصل از نمودار جعبه‌ای³ برای بررسی مفروضه داده‌های پرت نشان داد که از بین 400 پرسش‌نامه‌ای 8 داده در کرانه بالا و 7 داده در کرانه پایین قرار داشتند که در نهایت این 15 داده حذف شدند و تحلیل نهایی بر روی 385 پرسش‌نامه انجام شد. برای بررسی روابط خطی بین متغیرها از روش ترسیم نمودار پراکندگی⁴ استفاده شود. نتایج حاصل از نمودار پراکندگی نشان داد که، رابطه بین متغیرها خطی است. برای بررسی عدم وجود هم‌خطی چندگانه از آماره تحمل⁵ و عامل افزایش واریانس⁶ (VIF) استفاده شود. در پژوهش حاضر آماره‌های تحمل و عامل افزایش واریانس برای هیچ‌کدام از متغیرها به ترتیب از 0/1 کوچکتر و از 10 بزرگتر نبود. بنابراین، هم‌خطی چندگانه در بین متغیرهای پیش‌بین مشاهده نشد. نتایج حاصل از آزمون دوربین واتسون⁷ (DW) روشی برای تشخیص همبستگی در باقی‌مانده‌های تحلیل مدل رگرسیونی نشان داد که دامنه نمرات این آزمون بین 1 تا 1/97 بود بنابراین مفروضه استقلال داده‌ها به درستی رعایت شده است.

جدول 2. ماتریس ضریب همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیر	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1 دلبستگی ایمن	1															
2 دلبستگی اجتنابی	**0/48	1														
3 دوسوگرا/اضطرابی	**0/51	**0/44	1													
4 ماکیاولیسم	**0/41	**0/38	**0/44	1												
5 خودشیفته	**0/32	**0/40	**0/47	**0/48	1											
6 سایکوپات	**0/40	**0/37	**0/39	**0/42	**0/46	1										
7 سه‌گانه تاریک شخصیت	**0/39	**0/42	**0/37	**0/51	**0/51	**0/43	1									
8 مهارت‌های ارتباطی	**0/38	**0/37	**0/36	**0/37	**0/39	**0/49	**0/44	1								
9 میزان اضطراب	**0/37	**0/41	**0/44	**0/33	**0/40	**0/41	**0/28	**0/37	1							
10 دریافت پاسخ مثبت	**0/36	**0/33	**0/35	**0/40	**0/33	**0/30	**0/32	**0/38	**0/38	1						
11 حساسیت به طرد	**0/41	**0/42	**0/33	**0/34	**0/37	**0/33	**0/37	**0/39	**0/33	**0/48	1					
12 مشغله	**0/42	**0/39	**0/34	**0/32	**0/32	**0/37	**0/29	**0/41	**0/45	**0/42	**0/42	1				
13 تعدیل خلق	**0/47	**0/42	**0/37	**0/36	**0/36	**0/29	**0/31	**0/39	**0/36	**0/51	**0/51	**0/39	1			
14 عود	**0/36	**0/28	**0/31	**0/19	**0/35	**0/31	**0/22	**0/41	**0/40	**0/48	**0/42	**0/38	**0/40	1		
15 تعارض/مشکلات	**0/45	**0/36	**0/41	**0/37	**0/41	**0/39	**0/41	**0/36	**0/39	**0/62	**0/42	**0/39	**0/49	**0/36	1	
16 اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی	**0/42	**0/39	**0/38	**0/40	**0/43	**0/33	**0/35	**0/42	**0/33	**0/41	**0/37	**0/47	**0/41	**0/33	**0/42	1

** P<0/001 * P<0/05

1. Skewness
2. kurtosis
3. Boxplot
4. catter plot
5. tolerance
6. variance inflation factor (VIF)
7. Durbin-Watson

جدول 3. شاخص‌های نیکویی برازش مدل پیشنهادی

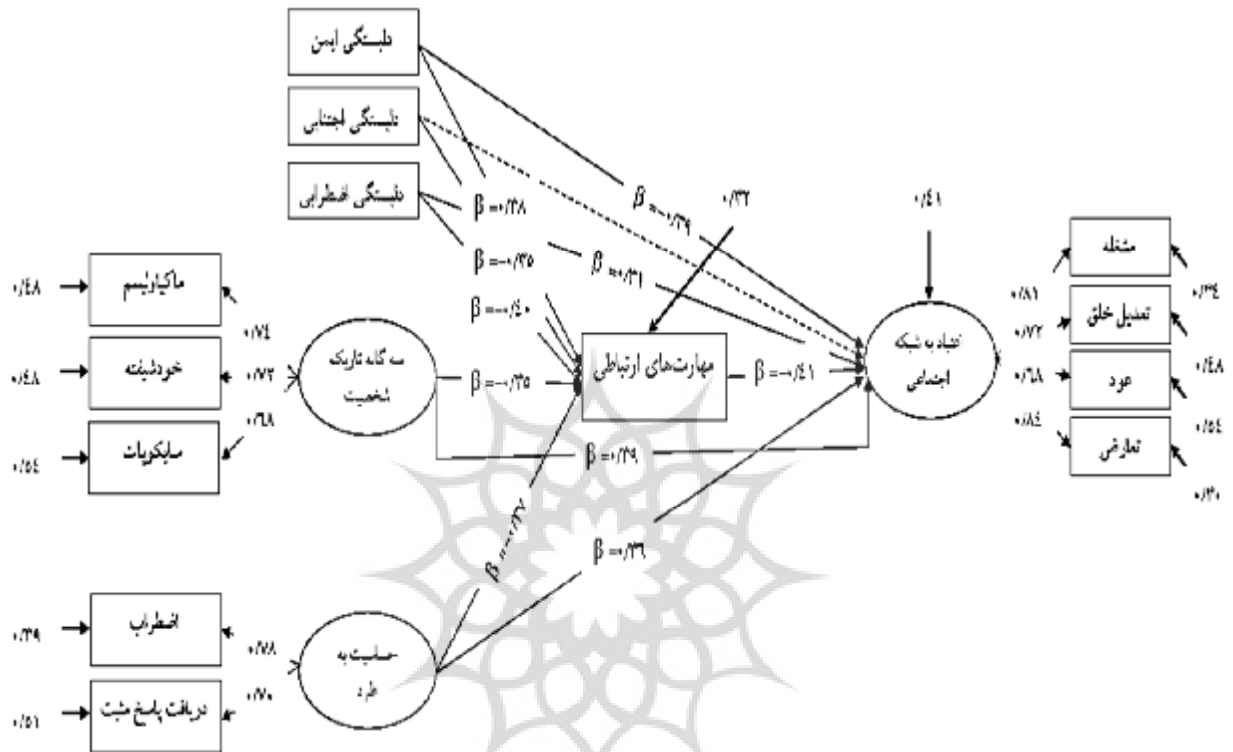
شاخص‌ها	نام شاخص	مدل پیشنهادی	برازش قابل قبول
	χ^2	389/468	بزرگتر از 5 درصد
شاخص‌های برازش مطلق	GFI	0/90	$\geq 0/9$
	AGFI	0/88	$\geq 0/9$
	NNFI	0/89	$\geq 0/9$
	NFI	0/90	$\geq 0/9$
شاخص‌های برازش تطبیقی	CFI	0/91	$\geq 0/9$
	RFI	0/88	$\geq 0/9$
	IFI	0/90	0-1
	PNFI	0/68	$\geq 0/5$
شاخص‌های برازش مقتصد	RMSEA	0/05	$\leq 0/01$
	CMIN/DF	3/089	مقدار بین 1 تا 3

همان طور که در جدول 3 مشاهده می‌شود، شاخص‌های برازندگی در نتیجه آزمون الگوی پیشنهادی آورده شده‌اند. بنابراین با توجه به مطلوب بودن شاخص‌های برازش مطلق، شاخص‌های برازش تطبیقی و شاخص‌های برازش مقتصد دست به اصلاح مدل نزدیک در نهایت مدل پیشنهادی از برازش مطلوب با داده‌ها برخوردار بود. همان طور که مشاهده می‌شود در مدل تأییدی نهایی مقدار χ^2 دو¹ معنی‌دار شده است، اما از آنجا که در نمونه‌های بزرگ این شاخص به طور معمول معنی‌دار است و نمی‌توان آن را به عنوان ملاکی مطمئن در جهت بررسی برازش الگوی پیشنهادی با داده‌ها در نظر گرفت. همچنین، سایر شاخص‌های برازندگی، مانند نسبت مجذور χ^2 به درجه آزادی (df) با مقدار 3/089، شاخص برازندگی افزایشی² (IFI) با مقدار 0/90، شاخص برازندگی تطبیقی³ (CFI) با مقدار 0/91، شاخص نیکویی برازش⁴ (GFI) با مقدار 0/90، شاخص برازش هنجار شده یا شاخص توکر- لویس⁵ (NNFI=0/89)، شاخص نیکویی برازش تعدیل یافته⁶ (AGFI=0/88)، شاخص برازندگی هنجار شده⁷ (NFI=0/90) و ریشه میانگین مجذورات خطای تقریب⁸ (RMSEA) با مقدار 0/05 حاکی از برازش مطلوب الگوی تأییدی نهایی با داده‌ها است.

همان طور که در جدول 3 مشاهده می‌شود بین سبک دلبستگی ایمن با سه گانه تاریک شخصیت با ضریب همبستگی (r=-0/39, P≤0/001)، حساسیت به طرد (r=-0/41, P≤0/001) و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی (r=-0/42, P≤0/001) رابطه منفی و معنی‌داری و با مهارت‌های ارتباطی (r=0/38, P≤0/001) رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. بین سبک دلبستگی اجتنابی با سه گانه تاریک شخصیت با ضریب همبستگی (r=0/42, P≤0/001)، حساسیت به طرد (r=0/42, P≤0/001) و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی (r=0/39, P≤0/001) رابطه مثبت و با مهارت‌های ارتباطی (r=-0/37, P≤0/001) رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. بین سبک دلبستگی دوسوگرا/ اضطرابی با سه گانه تاریک شخصیت با ضریب همبستگی (P≤0/001, r=0/37)، حساسیت به طرد (r=0/33, P≤0/001) و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی (r=0/38, P≤0/001) رابطه مثبت و با

- 1 . Chi- Square
- 2 . Incremental of Fit Index
- 3 . Comparative of Fit Index
- 4 . Goodness of Fit Index
- 5 . Tucker - Lewis Index
- 6 . Adjusted Goodness of Fit Index
- 7 . Normal of Fit Index
- 8 . Root Mean Square Error of Approximation

مهارت‌های ارتباطی (r=-0/36، P≤0/001) رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. بین سه گانه تاریک شخصیت با مهارت‌های ارتباطی (r=-0/44، P≤0/001) رابطه منفی و معنی‌دار و با حساسیت به طرد (r=0/37، P≤0/001) و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی (r=0/35، P≤0/001) رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. همچنین بین مهارت‌های ارتباطی با حساسیت به طرد (r=-0/39، P≤0/001) و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی (r=-0/42، P≤0/001) رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد. در نهایت بین حساسیت به طرد با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی با ضریب همبستگی رابطه مثبت و معنی‌دار (r=0/37، P≤0/001) وجود دارد.

شکل 2. برازش مدل نهایی پژوهش

نتایج شکل 2 نشان می‌دهد که وزن رگرسیونی استاندارد مؤلفه‌های مربوط به هر سازه (متغیر مشاهده‌پذیر) و سازه‌های (مکنون) ارائه شده است. بر این اساس ضریب استاندارد و مستقیم سبک دلبستگی ایمن به مهارت‌های ارتباطی ($\beta=0/38$)، سبک دلبستگی اجتنابی به مهارت‌های ارتباطی ($\beta=-0/35$)، سبک دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی ($\beta=-0/40$)، سه گانه تاریک شخصیت به مهارت‌های ارتباطی ($\beta=0/35$) و حساسیت به طرد به مهارت‌های ارتباطی ($\beta=-0/37$)، مهارت‌های ارتباطی به اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی ($\beta=-0/41$)، سبک دلبستگی ایمن به اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی ($\beta=-0/39$)، سبک دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی به اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی ($\beta=0/31$)، سه گانه تاریک شخصیت به اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی ($\beta=0/36$) می‌باشد که همه مسیرهای استاندارد مستقیم به استثنای مسیر دلبستگی اجتنابی به اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی معنی‌دار می‌باشند ($P\leq0/001$). با توجه به سطح خطای کمتر از $P\leq0/01$ در رابطه با تمام متغیرها می‌توان چنین برداشت کرد که تمام متغیرها در سطح معنی‌دار $P\leq0/01$ دارای ارزش بیشتر از صفر هستند. نتایج همچنین بیانگر آن است که 32 درصد از تغییرات مربوط به مهارت‌های ارتباطی توسط سبک‌های دلبستگی، سه گانه تاریک شخصیت و حساسیت به طرد تبیین می‌شود. بر این اساس حدود 41 درصد تغییرات مربوط به اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی توسط سبک‌های دلبستگی، سه گانه تاریک

شخصیت، حساسیت به طرد و مهارت‌های ارتباطی تبیین می‌شود. ضرایب استاندارد غیرمستقیم و کل متغیرهای برون‌زاد، میانجی و درون‌زاد در جدول 4 آمده است.

جدول 4. ضرایب استاندارد اثرات کل، مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای پژوهش

متغیر	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	اثرات کل
دلبستگی ایمن <---> مهارت ارتباطی	0/382	-	0/382
دلبستگی اجتنابی <---> مهارت ارتباطی	-0/353	-	-0/353
دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی <---> مهارت ارتباطی	-0/401	-	-0/401
سه گانه تاریک شخصیت <---> مهارت ارتباطی	-0/353	-	-0/353
حساسیت به طرد <---> مهارت ارتباطی	-0/374	-	-0/374
مهارت ارتباطی <---> اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی	-0/412	-	-0/412
دلبستگی ایمن <---> اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی	-0/392	-	-0/392
دلبستگی اجتنابی <---> اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی	0/098	-	0/098
دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی <---> اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی	0/313	-	0/313
سه گانه تاریک شخصیت <---> اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی	0/392	-	0/392
حساسیت به طرد <---> اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی	0/364	-	0/364
دلبستگی ایمن <---> مهارت ارتباطی <---> اعتیاد به شبکه اجتماعی	-0/537	-0/155	-
دلبستگی اجتنابی <---> مهارت ارتباطی <---> اعتیاد به شبکه اجتماعی	0/496	0/143	-
دلبستگی اضطرابی <---> مهارت ارتباطی <---> اعتیاد به شبکه اجتماعی	0/565	0/164	-
سه گانه تاریک <---> مهارت ارتباطی <---> اعتیاد به شبکه اجتماعی	0/496	0/143	-
حساسیت به طرد <---> مهارت ارتباطی <---> اعتیاد به شبکه اجتماعی	0/525	0/151	-

همان طور که در جدول 4 مشاهده می‌شود ضریب اثر غیرمستقیم و اثرات کل دلبستگی ایمن به اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی از طریق مهارت ارتباطی 0/155- (و 0/537-)، دلبستگی اجتنابی به اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی از طریق مهارت ارتباطی 0/143 (و 0/496)، دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی 0/164 (و 0/565)، سه گانه تاریک شخصیت به اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی از طریق مهارت ارتباطی 0/143 (و 0/496) و حساسیت به طرد به اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی از طریق مهارت ارتباطی 0/151 (و 0/525) در سطح $P \leq 0/01$ معنی‌دار هستند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش بررسی الگوی ساختاری سبک‌های دلبستگی، سه گانه تاریک شخصیت، حساسیت به طرد شدن با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی با میانجی‌گری مهارت‌های ارتباطی در دانش‌آموزان بود. نتایج حاصل از مدل‌یابی معادله ساختاری نشان داد که سبک دلبستگی ایمن اثر مثبت و مستقیمی بر مهارت‌های ارتباطی و اثر منفی بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی دارد. همچنین سبک دلبستگی اجتنابی و دوسوگرا اضطرابی اثر منفی و مستقیمی بر مهارت‌های ارتباطی دارند و سبک دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی اثر مثبت و مستقیمی بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی دارد. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های دیگر برای مثال (دی آرینزو و همکاران، 2019؛ ایشاک و لی، 2021؛ دمیرچی اوغلو و همکاران، 2021) همخوان است.

نتایج نشان داد که در بین سبک‌های دلبستگی مورد بررسی، دلبستگی ایمن به طور منفی و دوسوگرا/اضطرابی به طور مثبت و مستقیم با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مرتبط بودند. به نظر می‌رسد افراد دلبسته دوسوگرا/اضطرابی، که تصوراتشان از خود و دیگران هر دو منفی است، از تعاملات رو در رو اجتناب می‌کنند و نسبت به سایر سبک‌های دلبستگی بیشتر در معرض خطر استفاده از شبکه‌های اجتماعی هستند. افراد دارای این سبک دلبستگی احتمالاً عزت نفس پایینی دارند که ناشی از ارزیابی‌های منفی از خود است، که ممکن است یکی از عواملی باشد که منجر به ترس از شکست یا طرد شدن در ارتباط مستقیم با دیگران می‌شود. در واقع دیدگاه منفی افراد با سبک دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی نسبت به دیگران به احتمال زیاد عامل دیگری است که باعث می‌شود آنها

به راحتی با دیگران ارتباط برقرار نکنند، اطلاعات خود را افشاء نسازند و به دیگران در برقراری و حفظ روابط بی‌اعتماد باشند از این رو، به نظر می‌رسد هر دو بعد دیدگاه منفی نسبت به خود و دیگران به طور مشترک مسئول تمایل افراد با سبک دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی برای جبران کمبود خود در روابط بین فردی از طریق کانال‌های آنلاین و احتمال اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی است (دمیرچی اوغلو و همکاران، 2021).

در تبیین دیگر این نتایج می‌توان گفت، که افراد با سبک دلبستگی ایمن در حد اعتدال از فضای مجازی استفاده می‌کنند و به آن وابستگی اعتیادگونه پیدا نمی‌کنند. فردی که این توانمندی‌ها را داشته باشد روابط رودررو و مستقیم را به وقت‌گذرانی در فضای مجازی و سرگرمی افراط گونه با آن ترجیح می‌دهد. لذا منطقی است که دلبستگی ایمن اثر منفی مستقیم و غیرمستقیمی بر روی وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی داشته باشد. در تبیین رابطه بین دلبستگی نایمن دوسوگرای اضطرابی با وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌توان گفت بر طبق نظریه دلبستگی اشخاص با دلبستگی نایمن دوسوگرای اضطرابی و اجتنابی در روابط بین فردی احساس ترس، بی‌اعتمادی و عدم امنیت دارند. در نتیجه، برای این اشخاص اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌تواند، مفری برای گریز از زندگی واقعی و ناکامی‌ها باشد. این اشخاص، شبکه‌های اجتماعی مجازی مانند اینستاگرام را راهی برای توجه، تأیید و اطمینان خاطر گرفتن از دیگران می‌دانند. این افراد با توسل به جنبه‌های اجتماعی فضای مجازی، از طریق در دسترس بودن آن و سهولت تعامل با دیگران، نیازهای روانی شان به تأیید و ترس از طرد شدن را کاهش می‌دهند. افراد دارای دلبستگی نایمن اضطرابی و اجتنابی از طریق ارتباطات مجازی ممکن است بیشتر احساس کنند که مورد پذیرش دیگران هستند و به خاطر حضور آنهاست که آنها هم حضور دارند. همچنین افراد با دلبستگی نایمن بیشتر احتمال دارد که از صمیمیت و وابستگی بترسند؛ این افراد الگوهای ذهنی منفی نسبت به دیگران دارند (عربی، باقری و میرهاشمی، 1400). در نتیجه افراد دارای سبک‌های دلبستگی نایمن از روابط رودررو، به دلیل اینکه دیگران را غیرقابل اعتماد می‌بینند، دوری کرده و احتمال بیشتری دارد که به روابط و زندگی مجازی که نیاز به سرمایه گذاری عاطفی زیادی ندارد، متمایل شوند. چنین افرادی، به دلیل گرایش‌شان به حفظ فاصله با دیگران، جذب گمنام بودن در شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌شوند و از آنجا که خطر و مسئولیت کمتری در تعاملات مجازی وجود دارد، شبکه‌های اجتماعی مجازی را برای تعاملات اجتماعی کمتر تهدید کننده می‌بینند

یافته‌های دیگر این پژوهش نشان داد که حساسیت به طرد اثر منفی و مستقیمی بر مهارت‌های ارتباطی و اثر مثبت بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی دارد. همچنین حساسیت به طرد بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی از طریق مهارت‌های ارتباطی اثر مثبت و غیرمستقیمی دارد. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های دیگر برای مثال (ایشاک و لی، 2021؛ دمیرچی اوغلو و همکاران، 2021) همخوان است. همچنین این یافته با مطالعه فراهانی و همکاران (2011) مبنی بر اینکه حساسیت به طرد رابطه مثبتی با استفاده از فیس بوک دارد، همخوان است.

جوانان دارای حساسیت‌های بین فردی ممکن است به رفتارها و انتقادات دیگران بیش از حد حساسیت نشان دهند؛ علاوه بر این، افراد دارای اضطراب اجتماعی و حساسیت بین فردی ممکن است احساس بی‌کفایتی و فقدان اعتمادبه نفس برای برقراری و حفظ روابط اجتماعی را تجربه کنند (فراهانی و همکاران، 2011). اشتیاق به ایجاد تصویری مثبت در دیگران از خود، افراد دارای نگرانی بین فردی و افرادی را که از تعاملات چهره به چهره اجتناب می‌کنند، به سمت شبکه‌های اجتماعی هدایت می‌کند. این افراد تمایل دارند که محیط‌های مجازی کم‌خطرتری را انتخاب نمایند که در آن بتوانند ارتباطات شان را کنترل نمایند و این ارتباطات را به صورت منفعلانه به کار برند (شلدون، 2008). بنابراین چنین استدلال می‌شود افرادی که به شدت به طرد شدن حساس هستند، بیشتر در رسانه‌های اجتماعی ارتباط برقرار می‌کنند، زیرا سرکوب کردن انتظار خود از طرد شدن و اضطراب تجربه شده مربوط به آن انتظارات در هنگام برقراری ارتباط از طریق شبکه‌های اجتماعی برای آنها آسان‌تر از زندگی واقعی است (دمیرچی اوغلو و همکاران، 2021). در کنار این، محیط‌های مجازی فرصتی در اختیار فرد دارای حساسیت به طرد قرار می‌دهند تا او علائم اضطراب

نظیر عرق کردن، لکنت زبان داشتن، لرزیدن، بی‌قراری، نفس نفس زدن یا سرخ شدن در موقعیت‌های اجتماعی را کنترل و پنهان نماید؛ به همین دلیل، این افراد استفاده از شبکه‌های اجتماعی را ترجیح می‌دهند؛ زیرا آنها کنترل بیشتری بر موقعیت‌هایی که در زندگی واقعی، آنها را مضطرب می‌کند، دارند. افراد دارای اعتماد به نفس پایین ممکن است به منظور فرار از ارزیابی‌های منفی و استرس ناشی از روابط بین فردی چهره به چهره، استفاده از شبکه‌های اجتماعی را انتخاب نمایند (لی و چوانگ، 2014). آنها برقراری ارتباط اجتماعی آنلاین را انتخاب می‌کنند؛ زیرا این نوع ارتباط باعث می‌شود که احساس آرامش و اطمینان خاطر داشته باشند و کنترل بیشتری بر خودنمایش دهی داشته باشند. به طور کلی، سطوح حساسیت بین فردی جوانان، به شکل مثبتی استفاده بیش از اندازه آنها از شبکه‌های اجتماعی مجازی را پیش‌بینی می‌کند. این یافته‌ها می‌توانند با استفاده از نظریه جبران اجتماعی توضیح داده شوند. براساس این نظریه، نوجوانان درون‌گرا و نوجوانانی که دارای حساسیت به طرد بالایی هستند، تمایل به استفاده بیش از حد از اینترنت دارند؛ زیرا آنها داشتن روابط اجتماعی آنلاین را بر شبکه‌های اجتماعی آفلاین ترجیح می‌دهند (اندرسن و همکاران، 2017).

از یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت که جوانانی که حساسیت بالایی به طرد شدن دارند، اعتماد به نفس پایین و رفتارهای غیرقاطعانه دارند، مشکلاتی را در تعاملات چهره به چهره تجربه می‌کنند؛ بنابراین، تلاش می‌کنند که نیازهای برآورده نشده اجتماعی شان نظیر تعلق پذیری و خودنمایش دهی را با استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی برآورده نمایند. مطالعات موجود بیان کرده‌اند که شبکه‌های اجتماعی مجازی راهی بی‌زحمت و آسان برای برقراری و حفظ روابط بین فردی در اختیار افرادی قرار می‌دهد که در برقراری این روابط در زندگی واقعی مشکل دارند. اگرچه افراد دارای حساسیت بین فردی، جبران نیازهای اجتماعی برآورده نشده شان را از طریق محیط‌های مجازی، به این دلیل که این شبکه‌ها را تهدیدکننده نمی‌دانند، ترجیح می‌دهند؛ همچنین در توجیه یافته‌های این پژوهش می‌توان گفت که همان‌طور که یافته‌های پژوهش‌های پیشین نشان داده‌اند، افرادی که در برقراری روابط اجتماعی احساس نگرانی، اضطراب، ترس و تنهایی می‌کنند، برای غلبه بر این احساسات به دنیای مجازی متوسل می‌شوند (فراهانی و همکاران، 2011).

همچنین نتایج نشان داد که سه گانه تاریک شخصیت اثر منفی و مستقیمی بر مهارت‌های ارتباطی و اثر مثبت بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی دارد. همچنین سه گانه تاریک شخصیت بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی از طریق مهارت‌های ارتباطی اثر مثبت و غیرمستقیمی دارد. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های دیگر برای مثال (حائری و همکاران، 1400؛ دمیرچی اوغلو و همکاران، 2021) همخوان است. این نتایج با مطالعه سیاه و همکاران (2021) باهدف سه گانه تاریک شخصیت و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در بین دانش‌آموزان نقش میانجی راهبردهای مقابله‌ای نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که تنها صفت خودشیفتگی با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی اثر مثبت داشت همچنین راهبردهای مقابله اجتنابی میانجی مؤثری بین سه گانه تاریک شخصیت و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی بود.

در تبیین این نتایج می‌توان گفت که، افراد با صفات شخصیت تاریک از جمله صفت خودشیفته بر روی صمیمیت بین فردی، گرمی و روابط یا دیگران و نتایج مثبت ناشی از رابطه بلندمدت متمرکز نیستند، در حالی که هم در آغاز کردن روابط و هم در بهره‌گیری از روابط برای شهرت و موفقیت و قرار گرفتن در شرایط عالی در کوتاه مدت بسیار ماهر هستند (هاگوس و همکاران، 2012). مهم‌ترین مدل‌های نظری خودشیفتگی در روان‌شناسی اجتماعی و شخصیت، استفاده از روابط اجتماعی برای تنظیم عزت نفس و خودپنداره است (کامبل، برونل و فینگل، 2006). این افراد اغلب از راهبردهای خودتنظیمی مانند مدیریت روابط و هویت‌سازی استفاده می‌کنند تا خودشان را ویژه، مهم و اثرگذار و موفق احساس کنند (جنکینس - گوارنیر، رایت و جانسون، 2013)؛ بنابراین افراد خودشیفته علاقه زیادی به ایجاد روابط و به کارگیری ارتباطات اجتماعی با هدف تقویت خود مانند لاف زدن در مورد خود و عملکرد خود در مکان‌های عمومی دارند (بافرید و کامبل، 2008) و شبکه‌های اجتماعی مجازی به عنوان خاک حاصلخیزی برای ترویج و ارتقای خود و عزت نفسشان است؛ به عبارت دیگر، نمایش عمومی ارتباطات اجتماعی در شبکه‌های اجتماعی مجازی به افراد این

امکان را می‌دهد شبکه‌ها و تعاملات اجتماعی خود را مشاهده و پیمایش کنند که این امر باعث می‌شود افراد خودشیفته با حفظ تعداد زیادی از دوستی‌های سطحی و موقتی احساس محبوبیت کنند (بافرید و کمبل، 2008).

از سوی دیگر به نظر می‌رسد صفات ماکیاولیسم، جامعه‌ستیزی و خودشیفتگی به عنوان صفات تاریک شخصیت در ویژگی‌هایی مانند سبک اجتماعی بدخواهانه، نقض قوانین، ناسازگاری و احتمال ارتکاب رفتارهای ضد اجتماعی مشترک هستند و چنین الگوهای رفتاری با تأثیرگذاری بر روی ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی و ایجاد گرایش به سوء استفاده از دیگران، دست انداختن، خودنمایی کردن باعث می‌شود که این افراد از شبکه‌های اجتماعی به عنوان یک تقویت کننده رفتاری استفاده کنند لذا داشتن این خصوصیات در کنار بی‌تفاوتی، سنگدلی، فقدان همدلی می‌توان زمینه را برای حضور بیشتر در شبکه‌های اجتماعی به جهت رفع نیازهای مرتبط با آسیب رساندن و خودنمایی و خوب جلوه دادن با صفات شخصیت تشدید کند. در واقع صفت ماکیاولیسم با ایجاد نگرش اجتماعی مبتنی بر نفع شخصی و خودمحوری فرد را در برابر گرایش به روش‌های نامناسب برای دستیابی به اهداف در شبکه‌های اجتماعی آسیب‌پذیر کند و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی به عنوان نمونه‌ای از سبک مقابله‌ای ناکارآمد تحت تأثیر گرایش‌های ماکیاولیستی قرار گیرد (وونگ و همکاران، 2020).

در نهایت این پژوهش نیز با محدودیت‌هایی روبرو بوده است که بایستی در تعمیم نتایج لحاظ شود. پژوهش حاضر بر روی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان نورآباد و در سال 1400 در زمان همه‌گیری بیماری کووید-19 انجام پذیرفته و تفاوت جنسیتی بررسی نگردیده، لذا در تعمیم نتایج به گستره‌های زمانی و جغرافیایی دیگر بایستی جانب احتیاط رعایت گردد. در پژوهش‌های آتی پیشنهاد می‌شود، مطالعات مشابه بر روی جمعیت‌های متفاوت (در شهرهای مختلف) صورت گیرد و نتایج در دو جنس مقایسه شود تا نتایج قابلیت تعمیم‌پذیری بیشتری داشته باشند و نتایج آن با نتایج پژوهش حاضر مقایسه گردد. این پژوهش همبستگی بوده، بنابراین یافته‌ها نباید تفسیر علی مشابه تحقیقات آزمایشی شود. همچنین در پژوهش حاضر از مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده گردید که به عنوان یک روش تحلیل داده حتماً می‌بایست محدودیت‌های این روش را در نظر گرفت. در پایان پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های آتی مطالعات مشابهی بر روی جمعیت‌های آماری متفاوت صورت گیرد تا نتایج قابلیت تعمیم‌پذیری بیشتری داشته باشد و نتایج آن با نتایج پژوهش حاضر مقایسه گردد، از مداخلات روان‌شناختی در پژوهش‌های مشابه استفاده گردد تا یافته‌های عینی‌تری حاصل شود و نقش متغیرهای میانجی مانند راهبردهای تنظیم هیجانی، عزت نفس، تحمل آشفتگی، نیازهای روان‌شناختی و ... بر بررسی شود. همچنین پیشنهاد می‌شود که در مطالعات آتی علاوه بر صفات تاریک شخصیت و سبک‌های دلبستگی نقش سایر متغیرهای روان‌شناختی بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی بررسی گردد. بر اساس یافته‌های حاصل از این پژوهش می‌توان گفت اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی شیوع زیادی پیدا کرده است و برای پیشگیری از خطرات و عوارض آن به دست‌اندرکاران مراکز مشاوره و نهادهای ذی‌نفع پیشنهاد می‌شود به سبک‌های دلبستگی، صفات شخصیت، حساسیت به طرد و مهارت‌های ارتباطی و توجه بیشتری کنند تا از خطرات اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی کاسته شود. همچنین پیشنهاد می‌شود مطالعات بیشتری از نوع طولی و کیفی به منظور آسیب‌شناسی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی صورت پذیرد و پژوهش‌های بعدی بررسی رابطه نیازهای روان‌شناختی بنیادین و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی را در چارچوب رابطه والد-فرزند و سبک‌های هویتی مدنظر قرار دهند.

منابع

- امیری، سهراب و یعقوبی، ابوالقاسم (1395). ارزیابی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس سه گانه تاریک شخصیت، پژوهش‌های روان‌شناسی بالینی و مشاوره، 6 (1)، 77-97.
- پاکدامن، شهلا (1383) بررسی ارتباط بین دلبستگی و جامعه‌طلبی در نوجوانان. مجله علوم روان‌شناختی، 47 (9)، 253.

- حائری، هاید؛ بشردوست، سیمین و صابری، هانیده (1400). پیش‌بینی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در دانش‌آموزان نوجوان بر اساس افسردگی و شخصیت خودشیفته با در نظر گرفتن نقش میانجیگری خودافشایی، دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی، 22 (1)، 17-29.
- خوشکام، سمیرا؛ بهرامی، فاطمه؛ رحمت‌الهی، فرحناز و نجارپوریان، سمانه (1393). خصوصیات روان‌سنجی پرسش‌نامه حساسیت به طرد در دانشجویان. پژوهش‌های روان‌شناختی، 17 (1)، 24-44.
- عربی، پروین؛ باقری، نسرین و میرهاشمی، مالک (1400). پیش‌بینی وابستگی به شبکه‌های مجازی بر اساس نارسایی هیجانی، سبک‌های دلبستگی، پهنی‌روان‌شناختی و احساس تنهایی. نشریه روان‌پرستاری، 9 (1)، 67-76.
- Aliusta, Z., Akmanlar, Z., Gokkaya, F. (2019). The relationship between communication skills and social media addiction among university students. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 20 (1), 10.
- Andreassen, C. S. (2015). Online social network site addiction: A comprehensive review. *Current Addiction Reports*, 2 (2), 175–184.
- Andreassen, C. S., Pallesen, S., & Griffiths, M. D. (2017). The relationship between addictive use of social media, narcissism, and self-esteem: Findings from a large national survey. *Addictive Behaviors*, 64, 287–293. 006.
- Andreassen, C., & Pallesen, S. (2014). Social network site addiction-an overview. *Current Pharmaceutical Design*, 20 (25), 4053–4061.
- Anna, L. Junyan, Z. (2022). A Review on Rejection Sensitivity. *Psychology of China*, 4 (1), 82-91.
- Bäck, E.A., Bäck, H., Fredén, A., & Gustafsson, N. (2019). A social safety net? Rejection sensitivity and political opinion sharing among young people in social media. *New Media & Society*, 21, 298 - 316.
- Bányai, F., Zsila, Á., Király, O., Maraz, A., Elekes, Z., Gri_ths, M.D., & Demetrovics, Z. (2017). Problematic social media use: Results from a large-scale nationally representative adolescent sample. *PLoS ONE*, 12, 1–13.
- Berezan, O., Krishen, A. S., Agarwal, S., Kachroo, P. (2020). Exploring loneliness and social networking: Recipes for hedonic well-being on Facebook. *Journal of Business Research*, 115 (1), 258-65.
- Blakemore, S.-J., & Mills, K. L. (2014). Is adolescence a sensitive period for sociocultural processing? *Annual Review of Psychology*, 65 (1), 187–207.
- Brailovskaia, J., Margraf, J., & Köllner, V. (2019). Addicted to Facebook? Relationship between Facebook Addiction Disorder, duration of Facebook use and narcissism in an inpatient sample. *Journal of Psychiatry Research*, 273, 52– 57.
- Buffardi, E. L., & Campbell, W. K. (2008). Narcissism and social networking web sites. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34, 1303– 1314.
- Byrne, B.M. (2016). *Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming*: (pp. 155–260). New York: Routledge.
- Campbell, W. K., Brunell, A. B., & Finkel, E. J. (2006). *Narcissism, interpersonal self-regulation, and romantic relationships: An agency model approach*. In K. D. Vohs & E. J. Finkel (Eds.), *Self and relationships: Connecting intrapersonal and interpersonal processes* (pp. 57–83). New York, NY: Guilford Press.
- Casale, S., & Banchi, V. (2020). Narcissism and problematic social media use: A systematic literature review. *Addictive Behaviors Reports*, 11, 100252.
- Chóliz, M., & Marco, C. (2012). *Adicción a Internet y redes sociales: tratamien to psicológico*. Madrid: Alianza Editorial.
- Collins, N. L., Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58 (4), 644-63.
- D'Arienzo, M. C., Boursier, V., Griffiths, M. D. (2019). Addiction to social media and attachment styles: a systematic literature review. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 17 (4), 1094-1118.
- D'Arienzo, M. C., Boursier, V., Griffiths, M. D. (2019). Addiction to social media and attachment styles: a systematic literature review. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 17 (4), 1094-1118.
- Demircioğlu, Z.I., Göncü Köse, A. (2021). Effects of attachment styles, dark triad, rejection sensitivity, and relationship satisfaction on social media addiction: A mediated model. *Current Psychology*, 40, 414–428 (2021).

- Downey, G., & Feldman, S. I. (1996). Implications of rejection sensitivity for intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70 (6), 1327–1343.
- Farahani, H. A., Aghamohamadi, S., Kazemi, Z., Bakhtiarvand, F., & Ansari, M. (2011). Examining the relationship between sensitivity to rejection and using Facebook in university students. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 28, 807–810.
- Franco, C., Franco, R., Severo, M., Ferreira, M. A. (2016). A Brief Course on Clinical Communication Skills: A Multi- Centered Study. *Acta Médica Portuguesa*, 29, 809–18.
- Granqvist, P., Mikulincer, M., Shaver, P. R. (2020). *An attachment theory perspective on religion and spirituality. In The Science of Religion, Spirituality, and Existentialism* (pp. 175-186). Academic Press. 2020.
- Hughes, D. J., Rowe, M., Batey, M., & Lee, A. (2012). A tale of two sites: Twitter vs. Facebook and the personality predictors of social media usage. *Computers in Human Behavior*, 28 (2), 561-569.
- Jenkins-Guarnieri, M. A., Wright, S. L., & Johnson, B. D. (2013). The interrelationships among attachment style, personality traits, interpersonal competency, and Facebook use. *Psychology of Popular Media Culture*, 2 (2), 117–131.
- Jones, D. J., & Paulhus, D. L. (2014). Introducing the Short Dark Triad (SD3): A Brief Measure of Dark Personality Traits. *Assessment*, 21, 28-41.
- Korkut, F. (1996). Developing communication skills assessment scale: reliability and validity studies. *Journal of Psychological Counseling and Guidance*, 2 (7), 18-23.
- Kuss, D. J., & Griffiths, M. D. (2017). Social Networking Sites and addiction: Ten lessons learned. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14 (3), 311.
- Lee, Z. Y., Cheung, C. M. (2014). Problematic use of social networking sites: The role of self-esteem. *International Journal of Business and Information*, 9, 143-159.
- Lesnick, J., and Mendle, J. (2021). Rejection sensitivity and negative urgency: A proposed framework of intersecting risk for peer stress. *Developmental Review*, 62, 100998.
- Leung, L., & Zhang, R. (2017). Narcissism and social media use by children and adolescents. *Data Analytics and Survey Research Centre*, 47-64.
- Marino, C., Marci, T., Ferrante, L., Altoè, G., Vieno, A., Simonelli, A., Caselli, G., Spada, M. M. (2019). Attachment and problematic Facebook use in adolescents: The mediating role of metacognitions. *Journal of behavioral addictions*, 8 (1), 63-78.
- Marston, E. G., Hare, A., & Allen, J. P. (2010). Rejection sensitivity in late adolescence: Social and emotional sequelae. *Journal of Research on Adolescence*, 20 (4), 959–982.
- Mickolincer, W., & Shaver, B. (2011). Attachment theory: *Developmental Psychology*, 2, 99-121.
- Mirzayi, O., Vaghei, S., Koushan, M. (2010). The effect of communicative skills on the perceived stress of nursing students. *Journal of Sabzevar University of Medical Sciences*, 17 (2), 88-95.
- Muller, K. W., Dreier, M., Beutel, M. E., Duven, E., Giralt, S., & Wolfling, K. (2016). A hidden type of internet addiction? Intense and addictive use of social networking sites in adolescents. *Computers in Human Behavior*, 55, 172–177.
- Olowo, B. F., Fashiku, C. O., Adebakin, A. B., & Ajadi, O. T. (2020). Social Media: A Modern Tool to Enhance Communication Skills of the Secondary School Principals in Ekiti State. *International Journal of Education and Development using Information and Communication Technology (IJEDICT)*, 16 (2), 97-108.
- Özdemir, Y.; Y. Kuzucu & Ş. A. K (2014). “Depression, Loneliness and Internet Addiction: How Important is Low Self-Control?”. *Computers in Human Behavior*, 34, 284-290.
- Patrick, C. J., Fowles, D. C., Krueger, R. F. (2009). Triarchic conceptualization of psychopathy: Developmental origins of disinhibition, boldness, and meanness. *Development and Psychopathology*. 21 (3), 913–38.
- Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The Dark Triad of personality: narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36, 556-563.
- Paulhus, D. L., Neumann, C. S., & Hare, R. D. (2014). *Manual for the Self-Report Psychopathy (SRP) scale*. Toronto: Multi-Health Systems.

- Perron, N. J., Pype, P., van Nuland, M., Bujnowska-Fedak, M. M., Dohms, M., Essers, G., Joakimsen, R., Tsimitsiou, Z., Kiessling, C. (2021). What do we know about written assessment of health professionals' communication skills? A scoping review. *Patient Educ Couns*, 15, S0738-3991 (21)00620-0.
- Prinstein, M. J., & Giletta, M. (2016). *Peer relations and developmental psychopathology*. In D. Cicchetti (Ed.), *Developmental psychopathology: Theory and method* (pp. 527–579). John Wiley & Sons, Inc.
- Rauthmann JF, & Kolar GP. (2013). The perceived attractiveness and traits of the dark triad: Narcissists are perceived as hot, Machiavellians and psychopaths not. *Personality and Individual Differences*, 54 (5), 582–6.
- Romero-Canyas, R., Downey, G., Berenson, K., Ayduk, O., Kang, N. J. (2010). Rejection sensitivity and the rejection-hostility link in romantic relationships. *Journal of Personality*, 78 (1), 119-148.
- Rudolph, K. D., Lansford, J. E., & Rodkin, P. C. (2016). *Interpersonal theories of psychopathology*. In D. Cicchetti (Ed.), *Developmental psychopathology* (3rd ed., pp. 243–311). London: Wiley.
- Ryan, T., Chester, A., Reece, J., & Xenos, S. (2014). The uses and abuses of Facebook: A review of Facebook addiction. *Journal of Behavioral Addictions*, 3 (3), 133–148.
- Sessa, I., D'Errico, F., Poggi, I., and Leone, G. (2020) Attachment Styles and Communication of Displeasing Truths. *Front. Psychology*, 11, 1065.
- Shan, H., Ishak, Z., and Li, J. (2021) Rejection Sensitivity and Psychological Capital as the Mediators Between Attachment Styles on Social Networking Sites Addiction. *Front Education*, 6, 586485.
- Sheldon, P. (2008). The relationship between unwillingness-to-communicate and students' Facebook use. *Journal of Media Psychology*, 20, 67–75.
- Siah, P.C., Hue, J.Y., Wong, B.Z., & Goh, S.J. (2021). Dark Triad and Social Media Addiction among Undergraduates: Coping Strategy as a Mediator. *Contemporary Educational Technology*. 13 (4), ep320.
- Silvers, J. A., McRae, K., Gabrieli, J. D. E., Gross, J. J., Remy, K. A., & Ochsner, K. N. (2012). Age-related differences in emotional reactivity, regulation, and rejection sensitivity in adolescence. *Emotion*, 12 (6), 1235–1247.
- Soper, D.S. (2021). *A-priori Sample Size Calculator for Structural Equation Models* [Software]. Available from [<https://www.danielsoper.com/statcalc>].
- Tutgun-Ünal, A., & Deniz, L. (2015). Development of the social media addiction scale. *Online Academic Journal of Information Technology*, 6 (21), 52–70.
- Wong, Bernie Zi Ru and Goh, Sin Jie and Hui, Jie Yeng (2020) *Dark triad and social media addiction: the mediating roles of coping strategies*. Final Year Project, UTAR.
- Xu, W., & Wu, W. (2020). *Rumor Blocking in Social Networks*. In *Optimal Social Influence* (pp. 65-91). Springer, Cham.
- Yan-Hua.D, Xiu.X, Zheng-yan.W, Hui-rong.L, Wei-ping.W (2012), Study of mother–infant attachment patterns and influence factors in Shanghai. *Early Human Development*, 88, 295–300.
- Yousefi R, Piri F. (2016). [Psychometric properties of Persian version of dirty dozen scale (Persian)]. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*. 22 (1), 67-76.
- Zeigler-Hill, V., Marcus, D.K. (2016). *The dark side of personality: Science and practice in social, personality, and clinical psychology*. Washington D. C.: American Psychological Association.
- Zhao, L. (2021). The impact of social media use types and social media addiction on subjective well-being of college students: A comparative analysis of addicted and non-addicted students. *Computers in Human Behavior Reports*, 4, 100122.
- Zimmer-Gembeck, M. J., Nesdale, D., Fersterer, J., & Wilson, J. (2014). An experimental manipulation of rejection: Effects on children's attitudes and mood depend on rejection sensitivity and relationship history. *Australian Journal of Psychology*, 66 (1), 8–17.